

แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน

Guidelines of Community Charter Formation for Mutual Land Utilization in
Community Forest at Sermkhwa Sub-District, Sermngam District, Lampang Province

ณัฐพงษ์ คันธรส และ เกียรติสุดา โสตามรรค

Nattapong Kantaros and Keaitsuda Sodamark

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

E-mail: Nattapong.lpru@gmail.com, pikfsct@gmail.com

(Received : July 3, 2021 Revised : February 25, 2022 Accepted : March 10, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง และศึกษาแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 6 คน และการประชุมกลุ่ม จำนวน 36 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบแยกแยะเนื้อหาสาระ การวิเคราะห์เนื้อหา และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งแวดล้อมโดยได้ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตลุ่มน้ำที่เป็นแหล่งต้นน้ำ 2) ด้านสังคมโดยการสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวมทั้งในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ การเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ และ 3) ด้านเศรษฐกิจ โดยการเอื้ออำนวยให้เพื่อการบริโภคและอุปโภคในครัวเรือน นอกจากนี้แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐส่วนกลาง และหน่วยงานระดับท้องถิ่น แนวทางในการจัดการปัญหา กำหนดเป็นธรรมนูญของชุมชนในตำบลเสริมขวาควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของธรรมนูญ กติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชน ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วยเรื่องการป้องกันและการแก้ไข หมวดที่ 3 หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชนกลาง หมวดที่ 4 หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน หมวดที่ 5 หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ และหมวดที่ 6 หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล

คำสำคัญ: การจัดสรรที่ดินทำกิน การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อทำกิน ตำบลเสริมงาม จังหวัดลำปาง

Abstract

The purposes of research articles are for studying and analyzing background of land utilization in community forests at Sermkhwa Sub-district, Sermngam District, Lampang Province; and for studying guidelines to form community charter for mutual land utilization in community forests at Sermkhwa Sub-district, Sermngam District, Lampang Province. The study was qualitative research by using an in-depth interview with 6 informants and a focused group of 36 participants. The obtained data were analyzed with content classification, content analysis, and triangulation. The results of the study showed that the background of land utilization in the community forests included 3 aspects: 1) environment focusing on preservation and utilization of lands in watershed areas which were water sources; 2) society by forming cooperation to manage the forests as public work concerning rites, beliefs, and learning sources of nature; and 3) economy by facilitating for household consumption. Regarding the guidelines of community charter formation for mutual land utilization in community forests; the process should involve people, central governmental sectors, and local governmental sectors. Guidelines for problem management in order to form community charter of Sermkhwa Sub-district. The charter model, rules, or mutual agreement in community should be determined with at least 6 components: Chapter 1 general chapter, Chapter 2 prevention and problem-solving, Chapter 3 structure of central forest committee, Chapter 4 implementation, Chapter 5 punishment or fines, and Chapter 6 transitory provision.

Keywords: Allocation of arable land, Utilization of arable land, Sermngam District, Lampang Province

บทนำ

ที่ดิน (Land) ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าและความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทรัพยากรที่ดินและที่ดินหมายรวมถึงพื้นที่บนผิวโลกที่ครอบคลุมทั้งชีวมณฑลที่อยู่เหนือหรือใต้พื้นผิว ซึ่งมนุษย์ได้ใช้ในการตั้งถิ่นฐานและใช้ประโยชน์ในกิจกรรมในทางการเกษตร และทางเศรษฐกิจ (FAO & UNEP, 1997) อีกทั้งการใช้ที่ดินมีลักษณะเฉพาะโดยการเตรียมกิจกรรมและปัจจัยการผลิตโดยประชาชนในการผลิตเปลี่ยนแปลงหรือบำรุงรักษาสิ่งปกคลุมที่ดินบางประเภท (Gregorio & Jansen, 1998) การใช้ที่ดินที่กำหนดด้วยวิธีนี้ทำให้เกิดการเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างสิ่งปกคลุมดินและการกระทำของผู้คนในสภาพแวดล้อมของมนุษย์

การเข้าใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เป็นเขตป่า หรือเขตป่าชุมชนจึงเป็นปัญหาระดับชาติ และเป็นปัญหาของประชาชนทั้งในพื้นที่ชนบท และคนจนในเขตเมือง เกิดปรากฏการณ์พراكสิติที่ดินจากชุมชนที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นอันเนื่องมาจากนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งยังเกิดการแย่งชิงที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโดยนโยบายรัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างผิดประเภท หรือการปล่อยให้เกิดการกระจุกตัวที่ดินและปล่อยทิ้งร้างโดยไม่ก่อให้เกิดการผลิตหรือเกิดการใช้ประโยชน์ ทำให้ประเทศไทยสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ที่ดินเป็นจำนวนมหาศาล ส่วนในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชานเมือง ที่ดินซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นสมบัติของชาติที่ประชาชนทุกคนควรได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินโดยไม่มีความเหลื่อมล้ำ ทั้งนี้รัฐสมควรต้องบริหารจัดการให้การใช้ทรัพยากรที่ดินเป็นไปตามหลักการที่มีประสิทธิภาพให้เกิดดุลยภาพระหว่างผลประโยชน์ของส่วนรวมและผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน การกำหนดสิทธิ หน้าที่ของชุมชน เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืนและสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบำบัดฟื้นฟู การเฝ้าระวังและการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนในพื้นที่ได้มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินอย่างยั่งยืน

ปัญหาเรื่องการใช้ประโยชน์จากที่ดินจึงเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งประชาชนในพื้นที่ชนบท สามารถรับรู้ได้จากเกิดปรากฏการณ์พراكสิติที่ดินจากชุมชน หรือปัญหาการบุกรุกที่ดินเขตป่า หรือเขตอุทยานแห่งชาติที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากนโยบายการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ทั้งยังเกิดการแย่งชิงที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโดยนโยบายรัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างผิดประเภท หรือการปล่อยให้เกิดการกระจุกตัวที่ดินและปล่อยทิ้งร้างโดยไม่ก่อให้เกิดการผลิตหรือเกิดการใช้ประโยชน์ ทำให้ประเทศไทยสูญเสียมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการใช้ที่ดินเป็นจำนวนมหาศาล ส่วนในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชานเมืองที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ในใช้ประโยชน์ในเชิงการเกษตร และในเชิงเศรษฐกิจโดยมีเกษตรกร

รายย่อย และแรงงานเป็นผู้ไร้ที่ดินทำกินจำนวนมากขึ้น และปัญหาที่เกิดขึ้นได้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อในเขตพื้นที่นั้นมีพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่จำเป็นต้องอนุรักษ์จึงเกิดปัญหาเรื่องการบุกรุกป่า และการใช้ที่ดินในเขตป่าไม้เพื่อการทำการเกษตร

อย่างไรก็ตามลักษณะพื้นที่ทั่วไปของชุมชนตำบลเสริมขวามีลักษณะพื้นที่ป่าจำนวนมากถึง 110,882 ไร่ รวมทั้งสิ้น 12 หมู่บ้านซึ่งการดูแลและการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชนจึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ โดยที่ส่วนใหญ่พื้นที่ปัญหาการบริหารจัดการที่ดินรัฐและหน่วยงานราชการเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพยากรที่ดิน นอกจากนี้บริเวณชุมชนตำบลเสริมขวาถูกกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เป็นต้นน้ำลำธาร โดยคณะรัฐมนตรีมีมติกำหนดห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นที่ป่าไม้เป็นรูปแบบอื่นอย่างเด็ดขาดทุกกรณี ทั้งนี้เพื่อรักษาไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำ ทั้งการกำหนดวิธีการ หรือแนวทางในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ในขณะที่ในชุมชนตำบลเสริมขวายังคงมีพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นป่าชุมชน และสามารถเข้าใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนและการใช้ที่ดินจากป่าชุมชนในจำนวนพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตำบลเสริมขวา ทำให้พื้นที่ป่าชุมชนกลายเป็นพื้นที่ที่พอจะสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ และชุมชนตำบลเสริมขวาสามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดินโดยไม่มีข้อจำกัด ทั้งนี้รัฐสมควรต้องบริหารจัดการให้การใช้ทรัพยากรที่ดินเป็นไปตามหลักการที่มีประสิทธิภาพให้เกิดดุลยภาพระหว่างผลประโยชน์ของส่วนรวมและผลประโยชน์ของชุมชน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน การกำหนดสิทธิ หน้าที่ของชุมชน เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างยั่งยืนและสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการบำบัดฟื้นฟู การเฝ้าระวังและการป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนในพื้นที่ได้มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อจะสามารถใช้ที่ดินภายใต้ข้อกำหนดหรือข้อตกลง รวมทั้งการกำหนดวิธีการ หรือแนวทางในการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การดูแลป่าชุมชนและการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากป่าชุมชน คณะผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับถึงการจัดการป่าชุมชน และการใช้ที่ดินจากป่าชุมชนซึ่งในจำนวนพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ควรมีแนวทางในการจัดการและการจัดทำข้อตกลงร่วมกันของชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสามารถมีแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง สำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาจากเอกสาร

การศึกษาเอกสารโดยรวบรวมจากตำรา และเอกสารงานวิจัย บทความวิจัยและบทความวิชาการ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และกำหนดกรอบคิดในการวิจัยครั้งนี้ ในการมุ่งอธิบายแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตามที่กฎหมายกำหนด และการใช้ประโยชน์ร่วมกันในป่าชุมชน และประเด็นในการศึกษา เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน เช่น บริบทหรือสภาพทั่วไปของชุมชน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน การใช้ประโยชน์กับการบริหารจัดการป่าชุมชน การบริหารจัดการการใช้ประโยชน์จากที่ดินป่าชุมชน ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐมีบทบาท ต่อการใช้ประโยชน์ บริหารจัดการ

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยภาคสนาม

การดำเนินการวิจัยแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดแหล่งข้อมูล พื้นที่ในการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนที่เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง จำนวน 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 3 คนรวมทั้งสิ้น 36 คน และเจ้าหน้าที่หน้าของรัฐ ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา และเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ในจังหวัดลำปาง จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 42 คน โดยโดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกโดยการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลหลักตามเกณฑ์ (Criterion Sampling) โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา (Nimpanich, 2550)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบไม่มีโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นคำถามโดยใช้คำถามปลายเปิดโดยกำหนดประเด็นคำถามจากการกำหนดวัตถุประสงค์และเพื่อหาคำตอบในเรื่องแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง ผู้วิจัยได้มีกำหนดให้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ และด้านการวิจัย รวมทั้งสิ้น

3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของประเด็นคำถาม เนื้อหา ความเหมาะสมของประเด็นคำถาม ความเหมาะสมของภาษา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กับจุดประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยนำมาหาค่าความสอดคล้องจากแบบสัมภาษณ์ทั้งชุด โดยได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการยอมรับว่าว่าวัดได้ตรงจุดวัตถุประสงค์จากค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ภายใต้ชุดโครงการวิจัยเรื่อง กลไกการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้รับการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์เลขที่ E 2563-088 เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2563 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการประชุมกลุ่ม (Focusing Group) สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่ม ประกอบไปด้วยประธานชุมชน คณะกรรมการชุมชน และประชาชนที่เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth Interview) การประชุมกลุ่ม และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (non-participated observational study) จะได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์แยกแยะเนื้อหาสาระ (content analysis) ซึ่งเป็นการสกัดนำแนวคิดที่เป็นความจริงออกมาจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ และมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

สภาพบริบททั่วไปของชุมชนตำบลเสริมขวา เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นป่าไม้ต้นน้ำ มีอากาศที่บริสุทธิ์ มีทิวทัศน์ที่ยังไม่ได้เปิดเผยหลายแห่งที่ถือเป็นจุดขายของตำบลเสริมขวาและประการสำคัญพื้นที่ในตำบลเสริมขวามีผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเห็ดโคน เห็ดเผาะ และเห็ดอีกหลายชนิดที่ทำให้เศรษฐกิจของตำบลเสริมขวาดีขึ้น รวมไปถึงสัตว์ป่าอนุรักษ์ที่จัดว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจในพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตตำบลเสริมขวา ภูมิหลังที่ดินในเขตชุมชนตำบลเสริมขวามีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ เนื่องจากว่าอาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ได้แก่ พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2525 และในจำนวนนี้มีพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 พื้นที่นี้โดยทั่วไปเป็นที่ราบหรือที่ลุ่มหรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย และส่วนใหญ่ ป่าไม้ได้ถูกแผ้วถางเพื่อประโยชน์ด้านเกษตรกรรมจำนวนหนึ่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพื้นที่ตำบลเสริมขวา จึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1

ที่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ยังส่งผลให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ยังไม่สามารถใช้ประโยชน์ทั้งเพื่อการเกษตร และการเพาะปลูกได้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตตำบลเสริมขวา จึงขาดพื้นที่สำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนและการจัดการป่าชุมชนในตำบลเสริมขวา พบว่าเป็นป่าชุมชนเป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ในเขตตำบลเสริมขวา มีองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา ในฐานะองค์กรภาครัฐในท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการออกกฎหมายสำคัญได้แก่ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 โดยมาตรา 24 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการได้มา และการแต่งตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่จัดตั้งป่าชุมชน ซึ่งเจ้าหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทในการดูแลการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในตำบลเสริมขวา

อย่างไรก็ตาม ป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา ประกอบไปด้วย 12 หมู่บ้านซึ่งสามารถเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินได้นั้น พบว่าการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนแต่ละหมู่บ้านมีลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ตามภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาทั้ง 12 หมู่บ้าน มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนในแต่ละชุมชนมีภูมิหลังการใช้ประโยชน์ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนออกตามลักษณะและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้านตามความจำเป็นหรือลักษณะความต้องการของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นดังนี้

1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นแหล่งต้นน้ำชั้น 1A และการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอันส่งผลต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร การอุปโภค และการบริโภคในครัวเรือน การเป็นแหล่งน้ำสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านไฟฟ้า รวมทั้งการอนุรักษ์และส่งเสริมการปลูกป่าไม้ ซึ่งประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำที่ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะเนื่องจากว่า อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้ง่ายและรุนแรง โดย พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A ได้แก่ พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ยังมีสภาพป่าสมบูรณ์ ใน ปี พ.ศ. 2525 ซึ่งในด้านสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลเสริมขวา ได้ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตลุ่มน้ำที่เป็นแหล่งต้นน้ำ

2) ประเด็นทางด้านสังคม หลายชุมชนได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชนทางด้านสังคมในรูปแบบต่าง ๆ กันไป ที่สำคัญที่สุดก็คือการสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม อันส่งผลต่อความรักสามัคคีที่สามารถส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันในชุมชน ทั้งในด้านพิธีกรรม ความเชื่อ การเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ

3) ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอย่างยิ่ง ซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์ในด้านนี้จากป่าชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเก็บของป่า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร หรือการทำเกษตร ทำให้ได้รับในรูปแบบจากการเก็บหาของป่าและสมุนไพรตามที่กฎหมายเอื้ออำนวยให้เพื่อการบริโภคและอุปโภคในครัวเรือน ไม่ว่าจะเป็นของป่าที่สามารถหาได้ในป่าชุมชน การจับสัตว์บกและสัตว์น้ำได้ นำพืชมาทำเป็นอาหารได้

นำพืชมาทำเป็นสมุนไพรได้ ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการลดค่าใช้จ่ายได้ในระดับหนึ่ง สำหรับป่าชุมชนที่อยู่ในที่ดินบางประเภทก็สามารถตัดฟันไม้ยืนต้นที่มีอยู่จำหน่ายอันเป็นการสร้างรายได้ให้เป็นอย่างดี รวมถึงการปลูกป่าเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชน การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่ของประชาชนในแต่ละหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้านมุ่งเน้นเป็นการใช้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นอาจเป็นเพราะประชาชนในเขตตำบลเสริมขวาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และการใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อการเกษตร หรือเพื่อการยังชีพ ไม่ว่าจะเป็นจับสัตว์บกและสัตว์น้ำได้ นำพืชมาทำเป็นอาหารได้ นำพืชมาทำเป็นสมุนไพร ซึ่งเพื่อการลดรายจ่ายในครัวเรือนอีกทางหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ การบริหารจัดการและการดำเนินการในส่วนของภาครัฐ ร่วมกับภาคประชาชนนั้น พบว่าแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐหรือหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา กับประชาชนมีเป้าหมายในการจัดการป่าชุมชนร่วมกันซึ่งมีการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีรูปแบบและแนวทางไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด รวมทั้งมีการร่วมมือกันในการป้องกันรักษาป่าชุมชนในพื้นที่ มีการปลูกต้นไม้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาสภาพนิเวศน์ทางธรรมชาติเอาไว้ให้ได้มากที่สุด รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในทางด้านเศรษฐกิจที่ประชาชนสามารถร่วมกันในการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันในชุมชนหมู่บ้านได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เป็นแหล่งอาหาร ใช้เป็นแหล่งสมุนไพร หรือยารักษาโรคพื้นบ้าน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอสว่างงาม จังหวัดลำปางสำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชนสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การจัดการป่าชุมชนแต่เดิมนั้นเป็นลักษณะการจัดการในรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้าน และกฎเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในแต่ละหมู่บ้านจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละหมู่บ้านได้กำหนด ต่อมาได้มีการคณะกรรมการป่าชุมชน ในตำบลเสริมขวา โดยตัวแทนจาก 12 หมู่บ้านในชุมชน ได้มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านโดยมีที่มาจากการเลือกตั้งและการประชาคมหมู่บ้าน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน และได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน กำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันบางหมู่บ้านได้มีการคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน แต่ไม่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่เอาไว้ชัดเจนเท่าใดนัก ทั้งนี้ในบางหมู่บ้านได้มีความแตกต่างในด้านจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชน ที่มีจำนวนคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีจำนวนแตกต่างกัน มีกฎระเบียบขึ้นมาใหม่ภายใต้ธรรมนูญชุมชน

การพัฒนาป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์จากที่ดินร่วมกันในเขตป่าชุมชนนั้นส่วนมากเห็นว่าจะต้องมีการทำงานเป็นทีม และการวางแผนที่ดี รวมทั้งมีการสนับสนุนการทำงานจากภาครัฐ และประชาชนมีหน้าที่ในการป้องกันรักษาป่าทั่วไปโดยการจัดทำแนวเขตที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการบุกรุกและการให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยบริเวณข้างเคียงเป็นผู้ดูแลร่วม การฟื้นฟูป่าไม้โดยการจัดกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญของ

ชุมชน โดยประชาชนในชุมชนหรือสมาชิกในชุมชนร่วมกันปลูกป่า การมีกฎระเบียบในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน เช่น การตัดไม้ควรได้รับอนุญาตจากผู้นำชุมชนก่อน โดยการกำหนดกฎระเบียบในการรักษาป่าชุมชนควรเป็นผู้นำในชุมชน และการขอความร่วมมือและการสนับสนุนหน่วยงานในการจัดการป่าชุมชนจากหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนอันได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวา และสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายป่าชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนเป็นกระบวนการในการขับเคลื่อนหรือเป็นเครื่องมือให้เกิดการปฏิบัติร่วมกันในการจัดการทรัพยากรป่าหรือการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันของชุมชนในตำบลเสริมขวา ซึ่งกระบวนการตั้งแต่เริ่มจัดทำต้องเกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ประชาชนมีความตื่นตัว ตื่นรู้ มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงพลังของตนเองในการเปลี่ยนแปลงชุมชนได้แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในชุมชนตำบลเสริมขวา เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบล เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ทั้งนี้แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตตำบลเสริมขวา โดยสภาพดั้งเดิมก่อนมีกระบวนการที่นำไปสู่ธรรมนูญชุมชนนั้น พื้นที่แต่ละหมู่บ้านที่มีเขตพื้นที่ป่าชุมชนในบางหมู่บ้านจะมีกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน แต่ต่อภายหลังหลายหลังประชาชนในแต่ละหมู่บ้านได้ใช้กระบวนการผสานชุมชนทั้ง 12 หมู่บ้านเข้าด้วยกัน จากการมีองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวาเป็นหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนและได้มีข้อเสนอให้ร่วมกันในการใช้กฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผนเดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อเป็นแนวทางที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยหลังจากมีการนำเสนอกระบวนการในการจัดทำธรรมนูญชุมชนแล้ว กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดการจัดทำข้อตกลงร่วมกันโดยกำหนดเป็นธรรมนูญชุมชนตำบลเสริมขวาในการจัดการที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชนตำบลเสริมขวา ประกอบไปด้วย 6 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป ซึ่งธรรมนูญชุมชนในการจัดการตนเองนั้นต้องประกอบไปด้วยเจตนารมณ์ของธรรมนูญชุมชน ปรัชญาของชุมชน เป้าหมายในการจัดทำธรรมนูญชุมชน บนพื้นฐานกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งกล่าวถึงหลักสำคัญในการกำหนดเป้าหมายของธรรมนูญชุมชน การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน และการเป็นชุมชนที่มีเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน

หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วยเรื่องการป้องกันและการแก้ไข ซึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันปัญหาทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนต่างเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและเกิดการใช้ทรัพยากรที่ดินที่ไม่ถูกต้อง อาจจะเป็นการอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย การลักลอบหรือปัญหาทางข้อกฎหมายบางประการที่มีทำให้จำเป็นต้องมีข้อตกลงกัน ซึ่งเป็นการกำหนดในด้านการป้องกันและการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจเรื่องการจัดการป่าในระดับชุมชน ส่งหนังสือกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติการรักษาป่าชุมชนให้กับหน่วยงานและหมู่บ้านข้างเคียงร่วมเดินรณรงค์สร้างความเข้าใจการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติระดับอำเภอ หรือพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562

หมวดที่ 3 หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชนกลาง เนื่องด้วยตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นตำบลที่มีจำนวนป่าชุมชนอยู่มาก และอยู่ในเขตป่าชุมชนจำนวน 12 หมู่บ้าน สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการมีธรรมนูญชุมชนซึ่งเป็น ระเบียบข้อบังคับ หรือกติกาชุมชนท้องถิ่นที่ใช้เป็นแกนกลางในการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ดังนั้น หมวดนี้ซึ่งเป็นหมวดสำคัญว่าด้วยการสรรหาคณะกรรมการจากตัวแทนแต่ละหมู่บ้าน การกำหนดบทบาทหน้าที่ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การกำหนดจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ที่มา การสิ้นสุด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินการและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

หมวดที่ 4 หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน ในการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสังคม หรือด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงลักษณะและรูปแบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ในหมวดนี้ควรมีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน เนื่องจากการใช้ที่ดินในเขตป่าชุมชนมีการกำหนดแบ่งเขตหรือ Zoning Forest Community ที่มีการใช้เฉพาะบางส่วนไม่ได้ให้ใช้ประโยชน์ทั้งหมด ฉะนั้นอาจมีการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นขยายเขตพื้นที่ หรือการจำกัดเขตพื้นที่ต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน

หมวดที่ 5 หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ หมวดนี้เป็นหมวดที่ให้ความสำคัญเรื่องกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมกันของชุมชนตำบลเสริมขวา จากข้อมูลในการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์พบว่า ในแต่ละหมู่บ้านทั้งจำนวน 12 หมู่บ้าน พบว่ามีความแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งการมีการดำเนินการเกี่ยวกับผู้กระทำผิด หรือบุคคลที่กระทำผิดไม่ว่าจะเป็นบุคคลในชุมชนหรือบุคคลนอกชุมชน ซึ่งอาจถูกปรับเป็นเงินในแต่ละชุมชนที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นถ้าหากตำบลเสริมขวา มีธรรมนูญชุมชนว่าด้วยการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนแล้ว ย่อมเกิดประโยชน์ในการเป็นธรรมนูญชุมชนแกนกลางในการกำหนดว่าด้วยการลงโทษ หรือการปรับผู้ที่กระทำผิดในชุมชน

หมวดที่ 6 หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล ในหมวดนี้เป็นหมวดสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งเมื่อในขณะที่มีการตกลงให้มีธรรมนูญชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนตำบลเสริมขวาแล้ว หมวดนี้ควรเป็นหมวดที่กำหนดว่าด้วยการแก้ไขข้อบังคับ หรือกฎ หรือธรรมนูญชุมชน การมีบทเฉพาะกาลเพื่อการแก้ไขจะเป็นประโยชน์เมื่อระยะเวลาผ่านไป บริบทในป่าชุมชนตำบลเสริมขวามีการเปลี่ยนแปลง และทุกฝ่ายเห็นควรมีการแก้ไข

การอภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่าภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาทั้ง 12 หมู่บ้าน พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนในแต่ละชุมชนมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนออก ตามลักษณะและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้านตามความจำเป็นหรือลักษณะความต้องการของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาเป็นแหล่งต้นน้ำชั้น 1A และการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารอันส่งผลต่อการประกอบอาชีพทางการเกษตร การอุปโภค และการบริโภค

ในครัวเรือน การเป็นแหล่งป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านไฟฟ้าที่คุกคามสุขภาพและทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน

2) ประเด็นทางด้านสังคมหลายชุมชนได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชนทางด้านสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างความร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมจัดการป่าไม้อันเป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม อันส่งผลต่อความรักสามัคคีที่สามารถส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันในชุมชน และ 3) ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง ได้ใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนเพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอย่างยิ่ง ซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์ในด้านนี้จากป่าชุมชนไม่ว่าจะเป็นการเก็บของป่า เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร หรือการทำเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ Sukwong (2000) ซึ่งกล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การปลูก บำรุงป่าการป้องกันรักษาป่าและการใช้ประโยชน์จากป่า ซึ่งการใช้ประโยชน์จากป่า หมายถึงการพัฒนา รูปแบบและเทคนิคการเก็บหาผลผลิตจากป่าอย่างยั่งยืนและ การแบ่งปันผลประโยชน์นั้นในป่าชุมชน รวมทั้งแนวคิดของ Praekthong (1997) รูปแบบของการจัดการป่าไม้นี้เอาความต้องการพึงพิงป่าของประชาชนมาเป็นวัตถุประสงค์ในการจัดการป่านั้น และให้ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากป่าดังกล่าวเป็นผู้กำหนดแผนการและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อผลประโยชน์ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอตามความต้องการของชุมชน

การร่วมกันของภาคประชาชน ภาครัฐ และคณะกรรมการป่าชุมชนในการจัดโซนการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน (Zoning Community Forest) ในแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้าน จากข้อมูลบริบทพื้นฐานพบว่าในเขตตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางนั้นเป็นตำบลที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A จำนวนมาก ฉะนั้นการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนจึงมีความสำคัญกับชุมชนเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นแหล่งทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นป่าไม้ และสามารถใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนได้ การกำหนดแนวทางพื้นที่ป่าชุมชนที่ชัดเจนที่เป็นการจัดโซนการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนนอกจากนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Praekthong (1997) เป็นแนวความคิดในการกระจายอำนาจในการดูแลรักษาป่าไม้ จากที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐให้เป็นการร่วมดูแลรักษาป่าโดยประชาชน จากที่ได้ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐให้เป็นการร่วมกันดูแลรักษาป่าไม้โดยประชาชน และงานวิจัยของ Sriyai (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัด สุรินทร์ ได้แก่ การรณรงค์ให้เห็นคุณค่าของป่าชุมชนที่มีต่อชุมชน การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ การสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่า ของทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน การตั้งหน่วยพิทักษ์ป่าชุมชน หน่วยงานภาครัฐมาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน นอกจากนี้งานวิจัยของ Powintara (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการจัดสรรที่ดินทำกินในที่ราชพัสดุจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การคัดครองราษฎรเข้ารับสิทธิการใช้ประโยชน์จากที่ดินราชพัสดุนั้น ประชาชนไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ทั้งในเรื่องข้อมูลที่จำเป็นและการให้บริการประชาชนด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการจัดสรรที่ดินทำกิน ซึ่งทำให้การจัดสรรที่ดินทำกินไร้ประสิทธิภาพเนื่องจากผู้ได้รับจัดสรรที่มีความเหมาะสมน้อยกว่าผู้ไม่ได้รับการจัดสรรเป็นจำนวนมาก

การจัดให้มีคณะกรรมการป่าชุมชน ในตำบลเสริมขวา ประกอบไปด้วยทั้งสิ้น 12 หมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านได้มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านโดยมีที่มาจากการเลือกตั้งและการประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งไม่ได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของเงิน แต่อย่างไรก็ตามจากการสนทนากลุ่มพบว่า ในแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกันในลักษณะของการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน กล่าวคือ ในบางหมู่บ้านจะมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน และในขณะเดียวกันบางหมู่บ้านได้มีคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน แต่ไม่ได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่เอาไว้อย่างชัดเจนเท่าใดนัก ทั้งนี้ในบางหมู่บ้านได้มีความแตกต่างในด้านจำนวนของคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการป่าชุมชน ที่มีจำนวนคณะกรรมการป่าชุมชนที่มีจำนวนแตกต่างกัน มีกฎระเบียบ ข้อตกลงของป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปตามข้อตกลงที่ชุมชนมีขึ้น รวมไปถึงบทลงโทษเช่น การปรับ การลักลอบตัดไม้ รวมถึงการบุกรุกป่าหรือแผ้วถางเอาไว้ปลูกพืชมีความแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่ง Thakrairach (2018) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า บริบทการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 จังหวัดศรีสะเกษ หรือป่าชุมชนวัดพระบาทภูสิงห์ เป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติฝั่งขวาห้วยศาลา อยู่ติดกับแนวชายแดนไทย-ประเทศกัมพูชา มีการค้นหากิจกรรมและแนวทางการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 3 โดยมีการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำกิจกรรมรณรงค์ป้องกันการบุกรุกป่าชุมชน การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การสนับสนุนร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการป่าชุมชน

2. จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบล ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 หมวด เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน พบว่า แนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตตำบลเสริมขวา พบว่า ในแต่ละหมู่บ้านที่มีเขตพื้นที่ป่าชุมชนนั้นบางหมู่บ้านจะมีกฎระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้หากนักกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผนเดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชน หลังจากมีการนำเสนอกระบวนการในการจัดทำธรรมนูญชุมชนแล้ว จึงควรประกอบไปด้วย 6 หมวด ได้แก่ หมวดที่ 1 หมวดทั่วไป, หมวดที่ 2 หมวดว่าด้วยเรื่องการป้องกันและการแก้ไข, หมวดที่ 3 หมวดว่าด้วยโครงสร้างของคณะกรรมการป่าชุมชนกลาง, หมวดที่ 4 หมวดว่าด้วยการดำเนินงาน, หมวดที่ 5 หมวดว่าด้วยการลงโทษหรือการปรับ, หมวดที่ 6 หมวดว่าด้วยบทเฉพาะกาล โดยที่ Community Organization Development Institute (2016) กล่าวถึง ธรรมนูญชุมชนในลักษณะกระบวนการในการการออกแบบร่วมกัน ยกร่าง และร่วมกำหนด โดยให้มีการกำหนดไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลทั่วไป เนื้อหาของธรรมนูญซึ่งประกอบด้วย เรื่องสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงบทเฉพาะกาลที่ว่าด้วยเรื่อง บทลงโทษต่อสิ่งที่มากระทบต่อชุมชนด้วย แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 แต่สภาพของการบังคับเพื่อปฏิบัติตามธรรมนูญชุมชนที่มีพื้นฐานมาจาก

การร่วมกันในการกำหนดธรรมนูญชุมชนยังคงมีอยู่ นอกจากนี้ Chanthathien (2011) กล่าวว่า ป่าชุมชนคือ พื้นที่ที่ชุมชนช่วยกันจัดการฟื้นฟูดูแลรักษา ทั้งจากปัญหาไฟป่าการบุกรุกแผ้วถางทำลายการป้องกันการหาของป่าจนเกินกำลังที่ป่าจะรับได้โดยมีลักษณะคล้ายกันคือชุมชนหรือหมู่บ้านที่ดูแลป่าชุมชนใดจะมีกฎระเบียบในการดูแลและใช้ประโยชน์ เป็นต้นว่าการร่วมกันทำแนวกันไฟการจัดเวรยามเดินลาดตระเวนกตีกาในการเก็บเห็ดเก็บหน่อ เป็นต้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maneein (2016) เรื่อง สิทธิชุมชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านโนนตูมถาวร อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ได้นำเสนอว่าการที่ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือกำหนดระบบการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ เช่น ชุมชนได้ดูแลป่าได้ร่วมกันบริหารภายใต้กฎกติกาที่สอดคล้องกับฐานทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน จะทำให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จในการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ธรรมชาติ ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือรัฐต้องให้อำนาจและยอมรับการใช้สิทธิชุมชนนั้น และงานวิจัยของ Puthong (2018) ซึ่งศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสาธารณะ และจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ พบว่า การนำกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ในปัจจุบันต่างสนับสนุนหลักการรวมศูนย์อำนาจในการ จัดการป่า ป่าชุมชนในแง่อำนาจรัฐมีปัญหาด้านกฎหมายทับซ้อนกับกฎกติกาของชุมชน การต่อรองในเรื่องสิทธิได้นำไปสู่ และการสร้างกลไกที่เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์สภาพภูมิหลังของการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในเขตตำบลเสริมขวาเป็นใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตป่าชุมชนในแต่ละชุมชนมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยได้แบ่งการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนออก ตามลักษณะและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานป่าชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน แบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม 2) ประเด็นทางด้านสังคมหลายชุมชนได้รับผลประโยชน์จากป่าชุมชน และ 3) ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ อนึ่งข้อสรุปของแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบลเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน และสิ่งที่เป็นแนวทางการที่ดีคือ การจัดทำธรรมนูญชุมชนควรเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตตำบลเสริมขวา และกำหนดให้มีกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน โดยนำกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผนเดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานในระดับท้องถิ่น ควรมีการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชน กลางเพื่อเป็นเกณฑ์กลางในการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐคือองค์การบริหารส่วนตำบลเสริมขวาและภาคประชาชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานในระดับท้องถิ่นควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชนนั้นยังไม่ชัดเจน หรือไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการร่วมกันของภาครัฐและภาคประชาชน

3. หน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่น และระดับจังหวัด ควรมีการจัดทำแนวเขตป่าชุมชนให้มีความชัดเจนและครอบคลุมพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ เพื่อป้องกันพื้นที่ป่าไม่ให้เกิดการบุกรุกหรือแสวงหาผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะในระดับชุมชน

1. ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้สึกรัก และหวงแหนในทรัพยากรป่าชุมชน มีส่วนร่วม และร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อตกลง หรือธรรมนูญชุมชนอย่างเคร่งครัด รวมทั้งสร้างผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการป่าชุมชน

2. การสร้างกลไกของพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการที่มีความชัดเจน มีวาระในการดำเนินงาน และขับเคลื่อนงานด้านการจัดการป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืน และการใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชนของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชนในพื้นที่ มีเป้าหมายในการจัดการป่าชุมชนร่วมกันซึ่งมีการเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน

2. ควรมีการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่เหมาะสมแก่ประชาชนในพื้นที่ และการพัฒนาแหล่งทรัพยากรในป่าชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

3. ควรมีการศึกษาการยกระดับการเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการป่าชุมชน ความร่วมมือจากประชาชนในชุมชนในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกันจนเกิดเป็นกติกาของหมู่บ้านซึ่งมีการยอมรับและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดจนหวังว่าจะได้พัฒนามาเป็นธรรมนูญชุมชนและสามารถเป็นพื้นที่ต้นแบบในการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน

องค์ความรู้ใหม่และผลที่เกิดต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่น

การจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ทำให้ทราบแนวทางในมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาครัฐส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น ในการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนในตำบลที่ภูมิหลังการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1A การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรที่ดินร่วมกัน โดยกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าชุมชน การสนับสนุนร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น แนวทางที่เหมาะสมในการจัดใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน

กระบวนการของชุมชนตำบลเสริมขวาเพื่อให้ได้มาซึ่งธรรมนูญชุมชนตำบลเสริมขวาได้ใช้กระบวนการในการร่างจากหลายภาคส่วน กระบวนการเชิงพื้นที่ที่เป็นกระบวนการที่ประชาชนในตำบลเสริมขวามีความต้องการจัดการทรัพยากรที่ดินร่วมกัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมพัฒนาแนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชนตำบลเสริมขวา ทั้งนี้ภายใต้กระบวนการที่มาจากหลายภาคส่วนที่มีทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน และคณะกรรมการป่าชุมชนที่จัดตั้งขึ้น และคณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 12 หมู่บ้านในเขตตำบลเสริมขวา

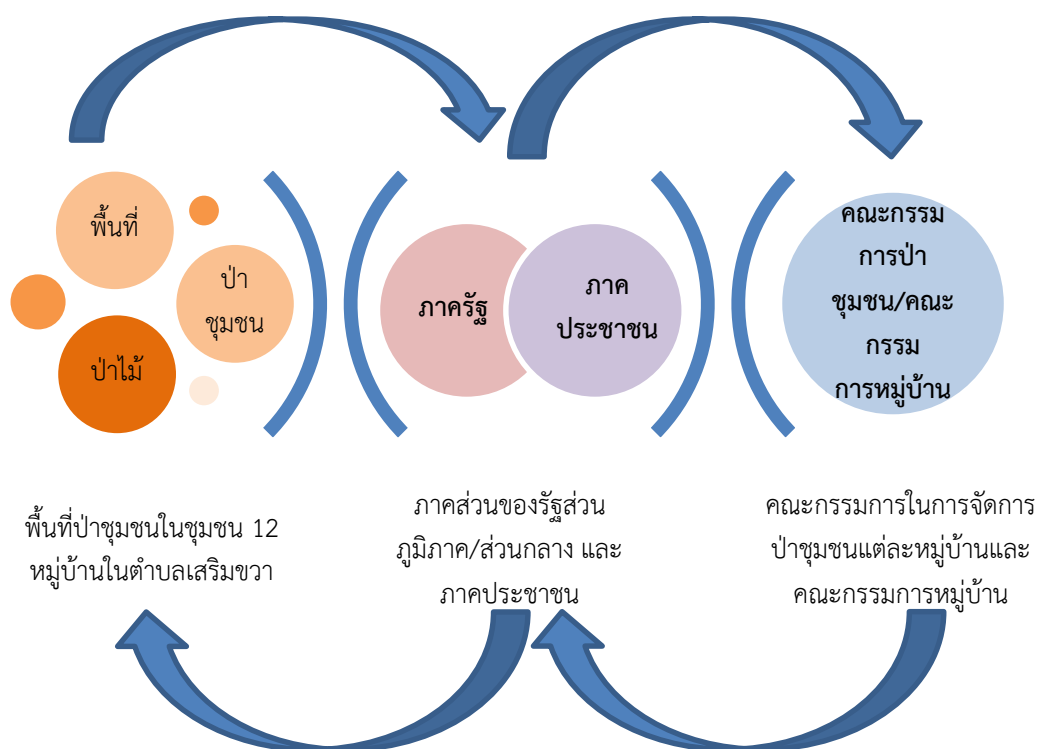

Figure 1 Model in the Process of Working Together to Develop a Community Constitution that is Both Accepted by all Sectors

รูปแบบ (Model) ในเชิงกระบวนการในการร่วมกันเพื่อพัฒนาธรรมนูญชุมชนที่เกิดทั้งผลการยอมรับจากทุกภาคส่วน และเกิดผลกับการใช้ที่ดินในเขตป่าชุมชนร่วมกันภายใต้ธรรมนูญชุมชนที่กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้ที่ดินร่วมกัน อีกทั้งยังเกิดต่อชุมชน และท้องถิ่นในการกำหนดแนวทางในการจัดทำข้อตกลงร่วมกัน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาครัฐ ในการจัดทำธรรมนูญชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากที่ดินในเขตป่าชุมชน ที่ควรมีการกำหนดเป็นรูปแบบของกติกา หรือข้อตกลงร่วมกันที่เกิดจากชุมชนเกิดจากคนตำบลโดยสามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทและมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชนของตนเองได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ลำปาง ประจำปีงบประมาณ 2563

References

- Chanthathien, R. (2011). *Community forest Act*. Retrieved from
http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=3:rataya&catid=1:2009-10-07-09-26-02&Itemid=2 (In Thai)
- Community Organization Development Institute (Public Organizations). (2016). *The establishment of a district constitution for self-management*. Retrieved from
<https://web.codi.or.th/wp-content/uploads/2019/05/book-KNOW-180859.pdf> (In Thai)
- FAO and UNEP. (1997). *Negotiating a Sustainable Future for Land, Structural and Institutional Guidelines for Land Recourse Management in the 21st Century*: Rome.
- Gregorio A. and Jansen L. (1998). *Land Cover Classification System (LCCS): Classification Concepts and User Manual*. Food and Agriculture Organization of the United Nations: Rome.
- Maneein, P. (2016). *Community rights on community forest management: A case study of Baan Non Tum Thawon, Khun Han district, Sisaket province*. (Master of Law, Thammasat University). (In Thai)
- Nimpanich, J. (2007). *Qualitative research in political sciences and public administration*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Powintara, N. (2015). Solution in Developing the State-Owned Land Allocation Process Effectively and Sustainably in Surat Thani Province. *Academic Journal Thammasat University*, 34(1), 77-101. (In Thai)
- Praekthong, K. (1997). *Community forest in Thailand*. Bangkok: Department of Religious Affairs. (In Thai)
- Puthong, D. (2018). The Community Forest Management for Sustainability Using Process of Public Participation and Local Tradition in Northern Thailand Region. *Journal of Administrative and Management*, 6(2), 80 – 94. (In Thai)
- Sriyai, T. (2014). *People's Participation in Community Forest Management in Surin Province*. (Ph.D., Sripatum University) (In Thai)

- Sukwong, S. (2000). *Forest management for solving human and forest problems: situation, problem and future*. Bangkok: Social Research Institute Chulalongkorn University. (In Thai)
- Thakrairach, P. (2018). Management of Community Forest in the Area of Quality Class of Basin of a River of the Third Class in Sisaket Province By People's Participation. *Sisaket Rajabhat University Journal*, 12(3), 108-122. (In Thai)